

О. Г. Мукомела

Досвітній Олесь

ДОСВІТНІЙ Олесь (справж. – Скрипаль-Мищенко Олександр Федорович; 27. 10(08. 11). 1891, м. Вовчанськ, нині Харків. обл. – 03. 03. 1934, Харків) – письменник. Екстерном закін. г-зію, 1912 вступив на фіз.-мат. факультет С.-Петербур. університету, звідки був виключений як актив. учасник рев. руху. 1914 мобілізов. в армію, брав участь у 1-й світ. війні, за рев. агітацію засудж. до страти, однак утік за кордон. Жив у Китаї, США, Японії. 1918 повернувся в Україну, за дорученням Харків. ревкому проводив агітац. роботу. 1919 вступив до КП(б)У, працював у Тимчас. комітеті КП Сх. Галичини і Буковини, очолював прес. бюро партії та ред. її друк. органу – г. «Галицький комуніст» (Київ). Згодом за пропагандист. роботу в Галичині ув'язн. на 8 місяців у Варшав. тюрмі, звільн. за обміном в'язнями. На поч. 20-х рр. працював у Катеринославі (нині Дніпропетровськ) політкомісаром і гол. ред. літ.-агітац. поїзда «Більшовик», редагував г. «Хліб і залізо», «Большевик в пути», «Селянська правда», «Зірка». Від 1924 – у Харкові. Очолював сценар. відділ Всеукр. фотокіноуправління, Укр. товариство драматургів і композиторів (від 1927). Дебютував кн. новел «Розкавання. Яка віра краща?» (Х., 1920). Належав до літ. організацій «Плуг», «Гарт», ВАПЛІТЕ, ВУСПП. Оповідання, фейлетони, літ.-крит. статті, уривки з романів та повістей друкував у ж. «ВАПЛІТЕ», «Червоний шлях», «Літературний ярмарок», «Шквал» та ін. Автор зб. новел і оповідань «Тюнгуй» (Червонодніпровськ, 1924; рос. перекл. – Ленінград, 1926), «На чужині», «Чия віра краща?» (обидві – Х., 1925), «Піймав», «Сірко» (обидві – Х.; О., 1930), «Постаті» (Х., 1930); романів «Американці» (перша публікація – в ж. «Червоний шлях», 1923, № 8; 1924, № 1–2, 7; окреме вид. – 1925; рос. перекл. – 1927), «Гюлле», «Хто?» (обидва – 1927), «Кварцит» (1932); повістей «Алай» (1927), «Нас було троє» (1929; усі – Харків). За його кінороманом «Провокатор» (ж. «Всесвіт», 1926, № 19) знято однойм. фільм (1927, реж. В. Турін, Ялтин.

кіностудія Всеукр. фотокіноуправління). Від 1926 Д. – один із найближчих однодумців М. Хвильового у ВАПЛІТЕ, звідки на вимогу ЦК КП(б)У за націоналіст. ухил був виключений разом з ним і М. Яловим. 19 грудня 1933 заарешт., 23 лютого 1934 за звинуваченням у приналежності до укр. контррев. організації засудж. до розстрілу. Реабіліт. 1955.

Основні твори

Твори: У 5 т. Х., 1930–31; Вибрані твори. 1959; Гюлле: Повість, новели. 1961; Нас було троє: Повісті, новели, 1969; Нас було троє: Повісті, оповідання. 1982; Твори: У 2 т. 1991 (усі – Київ); рос. перекл. – Миссионеры. Ленинград, 1926; Избранное. 1957; Кварцит: Роман; Рассказы. 1963 (обидва – Москва); Нас было троє. К., 1966; Нас было троє: Романы, рассказы. Москва, 1990.

Державний архів

ЦДАМЛМ. Ф. 815.

Рекомендована література

1. Підгайний Л. Олесь Досвітній: [Літ. портрет]. К., 1931;
2. Курська-Досвітня М. Віночок спогадів про чоловіка: До 75-річчя від дня народж. Олесь Досвітнього // Друг читача. 1966, 7 листоп.;
3. Шевчук В. Олесь Досвітній // РЛ. 1967. № 3;
4. Килимник О. Олесь Досвітній // Радуга. 1989. № 11;
5. Агеєва В. Автор «Алая» та «Гюлле» (О. Досвітній) // Січ. 1991. № 11;
6. Шевчук В. І. Олесь Досвітній: До 100-річчя від дня народж. К., 1991;
7. Мукомела О. Досвітній Олесь // Укр. журналістика в іменах. Л., 1994. Вип. 1;
8. Український письменник Олесь Досвітній (1891–1934): Біобібліогр. покажч. Х., 1997;
9. Єфімова Г. І. Книги і долі. Митці Розстріляного Відродження: Біобібліогр. покажч. О., 2002.

Бібліографічний опис:

Досвітній Олесь / О. Г. Мукомела // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2008. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-21097>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).